

V I D I C I

»VELIKI KATEKIZAM« I »KATOLIČKI KATEKIZAM«

Dragi prijatelju!

Tražili ste moje mišljenje o hrvatskim priručnicima za vjeronauk što ih treba dati u ruke djeci viših razreda osnovne škole, posebice o novom »Velikom katekizmu« od kojega su izašli I i II dio u Zagrebu (1966) i o »Katoličkom katekizmu« izdanom u Sarajevu (1963). Mislim da ću Vas najbolje poslužiti, ako Vam pokažem njihova paralelna mjesta, i to redom za sva štiva »Velikog katekizma«. Kod svakoga ću označiti broj štiva »Katoličkog katekizma«. Tako ćete sami vidjeti da li su dotične nauke prikazane zornije, jasnije, potpunije i uvjerljivije u jednom ili drugom priručniku.

(Kratice: Vk I (ili II) = Veliki katekizam; KK = Katolički katekizam)

Vk I	KK	Predmet
»Kršćanin...«	1	Naš poziv (Manjka KK-3)
1	2+4+5	Objava — Sv. Pismo itd.
2	6	Odakle spoznajemo Boga
3	15+8+12	Božje savršenosti
4	14+9+13	Bog je ljubav
5	11+10	Bog okreće sve na dobro
6	16+7	Stvaranje, Proviednost
7	17	Andeli
8	18	Čovjek
9	19+20	Istočni grijeh
10	21	Obećanje Spasitelja
11	27	Utjelovljenje Sina Božjega
12	28+60	B. D. Marija
13	26+?	Isus pravi Bog — Historijska osoba
14	22+23	Isus je učio ljude
15	24+25	Isus je živio sveto
16—17	30+31+32	Isusova žrtva na križu (Manjka: KK 29: Ljudi odbacili Sina B.)
18	33	Isus sašao na pakao
19	34+35	Uskrsnuo
20	36+37	Uzašao...
21	38+134+135	Sudnji dan
22—23	39+40+42	Duh Sveti i njegovo djelovanje. (Trebalo bi nešto više o milosti kao u KK 41 i 43)
24... (Crkva — o ome vidi dalje u Vk II 1—10)		
25	59	Općinstvo svetih
26	84	Oproštenje grijeha
27	127	Smrt i uskrsnuće
28	130	Pakao
29	129+128	Čistilište, nebo
30	44	Presveto Trojstvo

Vk II	KK	Predmet
1 do 10+Vkl 24) (11 štiva)	45 do 58 (14 štiva)	○ Crkvi
(Potanje: 1 =	KK 45—46	
2 =	47 (=Vk I 24)	
3 =	49	
4 =		8†
5 =	50+51	
6 =	53+54+55	
7 =	56+113	
8 =	58	
9—10 =	... 52 ...)	
Vk 11 do 13 (3 štiva)	=KK 61 do 65 (5 štiva)	○ Krštenju
14	67+68+69	Nasljedovanje Krista
15 do 17	70 do 72 (3 št. za 6 katekeza)	○ Molitvi
18	73+74	Sv. Potvrda
19 do 24 (4 št.)	75 do 79 (5 št. za 8 kateheza)	○ EUHARISTIJI
24+25 (2 št.)	80 do 82 (3 št.)	○ napasti i grijehu
26	83 (za 2 kateheza)	○ kreposti pokore
27—28	84—85 (za 4 ili 5 kateheza)	○ ispovijedi
29	86	Oprosti
30	87	Bolesničko pomazanje
31	88	Svećenički red
32	89+90	○ ženidbi i o redovnicima (U KK odijeljeno!)
33	55	Sakramentali

Navedena 63 štiva u Vk I i II donose materijal I i II dijela KK (prvih 95 štiva) i još 6 štiva iz IV dijela (o »Posljednjim stvarima«).

Naš »Katolički katekizam« je prijevod njemačkog »Katholischer Katechismus« (1955), za kojega su njemački kateheti mnogo vijećali i radili kroz dugi niz godina. U prijevodima je poznat i cijenjen po cijelom svijetu. Sada će se neka mjesta reformirati prema koncilskim odlukama, a zatim će se još raditi za veću reformu.

On je inspirirao i neke druge katekizme po svijetu. O njemu je ovisan i Vk I i II dio, iako su sastavljači nastojali izabirati druge biblijske primjere i izraze i malo drukčije poredati nauke.

To je sve dobro dok se napreduje i usavršava ono što mora služiti upućivanju mladeži u kršćanski život. A da li je to uspjelo u slučaju novog Vk? Da vidimo malo.

Iz iskaza paralelnih štiva, vidi se da je kod mnogih, i to važnih nauka, Vk koncentrirao u jednom štivu ono što ima KK u 2 ili više štiva. A radi se o lekcijama, ne o rekapitulaciji. KK imade o Božjim savršenostima i o Božjoj ljubavi 6 jedinica, dok Vk ima za to 2 (br. 3—4). Kad se tako materijal reducira, onda treba ili nešto izostaviti ili sve prenatrpati. Vk nabraja i tumači sve savršenosti (i još ih rekapitulira sa nekoliko pitanja i odgovora, sistematski po tradiciji Deharbovih katekizama). KK postepeno i zornim načinom uvodi u poznavanje istih ...

Prigovora se KK da je težak. Ako se ono što je u njemu iznese koncentrirano i prenatrpano, to postaje još teže. Bit će možda i u Vk koje mjesto lakše ili jasnije nego u KK; a također koje mjesto dotjeranije, kao kod Mise, radi liturgijske reforme, za koju se prije 10 godina nije znalo. To se može ustanoviti kod promatranja i uspo-ređivanja pojedinih mjesta.

Ovdje ću samo spomenuti neka mjesta Vk kojima treba prigo-voriti.

VK I, št. 8 — »Kada je Bog stvorio nebo i zemlju, još nije bilo nikoga tko bi obrađivao polja... Bog je uzeo čovjeka i postavio ga u raj da ga obrađuje i čuva.« Iako to, po sadržaju, odgovara biblij-skom pripovijedanju, ne držim zgodnim isticati tu svrhu, kao da je svrha čovjeka biti poljodjelac...

Dalje piše: »Prvu ženu načinio je Bog od muža.« Bolje to ne spomenuti nego reći onako: »od muža«.

VK I, 11 — Točka 1. počinje sa teološkom argumentacijom o nedostatku zadovoljštine koju bi dao prosti čovjek svojim trplje-njem. Tu i poslije kod pitanja stavlja se kao prva i jedina svrha Utjelovljenja: »Božji Sin je postao čovjek da bi nas svojom smrću na križu otkupio i zauvijek spasio.«

KK (27) zorno tumači Utjelovljenje; onda mu u tekstu i kod pitanja navodi svrhu: »Božji Sin je postao čovjekom

1. da nam navijesti Božje kraljevstvo i pokaže put k Ocu,
2. da nas otkupi od grijeha i ponovno učini Božjom djecom.«

U mojem »Malom katekizmu«, V izd., str. 54, stoji:

»Sin Božji postao je čovjekom:
iz velike ljubavi prema nama,
da bude naš Prijatelj i Brat,
naš Učitelj i Spasitelj,
a mi da postanemo po njemu Božja djeca.

U »Prilogu M. k. za katehete« (k 3. izd, 1951, str. 45) donio sam za taj odgovor ovo obrazloženje: »Ovdje je mnogo više rečeno nego kad se kaže: »... da može za nas trpjeti i umrijeti.« Tako si može-mo zamisliti da bi možda Sin Božji postao čovjekom, i kad ne bi bilo grijeha (pa mu to onda ne bi donijelo toliko poniženja). Ali što je važnije, u gornjoj smo rečenici dobili ono najpotrebnije za vjer-ski odgoj puka: ne samo ispravne misli, nego ujedno duh pun topline i života. Oni konkretni izrazi, one jake slike ne mogu a da ne ulijevaju u naša srca osjećaje ljubavi i pouzdanja. Takav je govor Apostola naroda (»Objavila se dobrota i čovjekoljublje Spasi-telja našega Boga«; Titu 3, 4); tako nam govori Crkva u prvotnom katekizmu...« — Vidi i »Upute... Prilog IV izd. M. k. (1962) str. 66.

Vk I, 12 — iznaša najprije personalne odlike Marijine a zatim to da je ona **Majka Božja**. KK (28) stavlja ovo na prvo mjesto, jer u njezinom Materinstvu imaju razlog i ostali njezini privilegiji; a u posebnom štivu (60), poslije nauke o Crkvi i o Općinstvu svetih, tumači kako je i naša majka itd.

Vk I, 21, točka 3, govoreći o preobrazbi vidljivog svijeta, kaže da će zemlja biti promijenjena **ognjem**. Mi znamo samo to da će bit obnovljena, preobražena; ali ne znamo na kakav način će to biti.

U koncilskoj konstituciji od 7. XII 1965 »Gaudium et spes« br. 39 stoji: »Terrae ac humanitatis consummandae tempus ignoramus nec universi transformandi modum (!) novimus.«

Dalje piše u Vk da će biti »proslavljen i sav vidljivi svijet i na njemu (!) će živjeti proslavljeni pravednici.« U onom sklopu riječi moglo bi se shvatiti da to mora biti na obnovljenoj zemlji. Na to usko područje »tisućljetnoga Kristova kraljevstva« ograničuju se neke sekte (kao »svjedoci Jehove«). Mi si pak možemo misliti da će sav materijalni svijet (a ne samo zemlja) biti u vlasti pravednika. U »Malom katek.« (V izd. str. 151) piše: »I mi kad budemo gledali Boga, gdje se god nalazili, bit ćemo u nebu...« (Vidi »Upute... Prilog M. k. IV izd., 1962, str. 72, gdje to razlažem malo opširnije.)

O toj preobrazbi svijeta lijepo govori KK 135. I objašnjena slika je puna značenja, osobito kad se opazi da su u njoj združene dvije slike istoga KK: ona na str. 26, o stvorenom svijetu, i ona na str. 256, koja predstavlja nebesko svjetlo. To simbolizira na neki način združenje neba sa zemljom.

Vk I, 30. — Zadaća: »Nacrtaj djetelinu sa tri lista...« Takve materijalne usporedbe sa Presv. Trojstvo mogu samo štetiti. (Vidi »Upute... Prilog IV izd. M. k.«, str. 67.)

Vk II, 6. — Pit. 92—93. »Sakramente moramo primati **dostojno, to jest pripravljeni.**« Poslije izjednačenja tih dvaju izraza kaže se da tko primi sakrament »nedostojno« (dakle »nepripravljen«) čini **težak grijeh i svetogrđe...** Ne smijemo terorizirati!

Vk II, 7. — Ne sviđa mi se onaj skraćeni tekst iz poslanice I Petr 5, 1-5 sa umetnutim tumačenjem u zagradi. Potanje o tom prepuštam biblicistima. Ali nikako ne odgovara ono: »Tako i vi mladi (svećenici i vjernici) budite pokorni starješinama (biskupima).« Takvi svojevoljni dodaci diskreditiraju naše upotrebljavanje Biblije. Ono »mladi« (ili »mladići«, u Rupčićevom prijevodu) — grčki »neòteroi« — nalazi se jednako i u Djel. ap. 5, 6, gdje su »mladići« odnijeli i pokopali Ananiju. Ne valja natezati biblijske tekstove po volji...

U istom se štivo spominje i »Zbornik crkv. prava« i daju se razni kanonski pojmovi. To bi se moglo prištediti djeci (barem u tako krutoj formi). (Vidi isti predmet u drukčijoj formi u KK 56 i 113).

Vk II, 21, str. 58. Crtež za »Sastav sv. Mise« zorno prikazuje red od dolje prema gore; ali dosljedno mora tako u I dijelu započeti dolje: »Pristupne molitve, Gospodine smiluj se... Čitanje... Vjerovanje...

Vk II, 31: Za »Svećenički red« donosi se izvještaj o izboru i posvećenju **đakona!**... Možda je u to štivo donio zbrku izraz sada propisan za hrvatske obrasce: »svećenički red« mjesto »sveti red«.

Vk II, 32. Dok po naslovu spada ovamo samo **ženidba** i »posvećenje« roditelja, na koncu istog štiva govori se o **redovnicima**. Držim da bi to spadalo drugamo; bolje u posebno štivo (kao KK 90).

O slikama

O slikama u Vk I i II nema prigovora. Većinom su realističke i po tomu bliže shvaćanju djece; malo je simboličkih. Takve slike mogu dobro doći i u »Mali katekizam« (tj. za niže razrede osnovne škole).

U KK slike su kao izvan prostora. I kod onih koje prikazuju neku realnost ne gleda se na konkretni događaj, nego na to da izraze ideju, nauku. One su sastavni dio kateheze. Zato tu imade i više simbola. Važno je i to da u KK nema štiva (a ukupno ih je 136) kod kojih ne bi bila barem po jedna slika. (Međutim u Vk imade dosta štiva bez ikakve slike.)

Držim da u višim razredima moramo i u izboru slika prijeći na ovaj viši stupanj što nam pruža umjetnost ne samo moderna, nego ona apstraktna i ekspresivna koju su upotrebljavali pred 500 godina. Ekspresivnih crteža imade i u Vk, ali ne smijemo prezirati one mnogobrojnije u KK, iako se našem tradicionalnom ukusu ne sviđaju mnoge grube ili jednostavne crte lica.

Promatrajući slike i crteže KK, može se otkriti da, zajedno s kratkim popratnim tekstom, sačinjavaju jednu katehetsku slikovnicu koja zorno prikazuje sav nauk o našem spasenju. Neke slike nadomještaju ono što riječima nije izraženo u tekstu (npr. one na str. 84, 114, 123, 134, 165, 167, 235, 252).

Sve te slike KK mogu služiti mladeži da crta takove ili slične, pazeći osobito na njihovo značenje. Mogu biti i obojene. Englesko izdanje KK za Ameriku imade iste crteže popunjene bojama.

Katehiziranje po KK

Nekoja su štiva veoma kratka te stanu na jednu stranicu, npr. št. 24, 33, 40 i dr. Imade pak mnogo dužih, za koje je jasno da se ne mogu obraditi u jednom satu. To su »metodičke jedinice« koje će se razdijeliti na 2 ili više lekcija. Dakako, ta razdioba ne smije biti mehanička, nego treba svaki put uzeti kod »podavanja« dio označenog konkretnog učiva (ili drugi primjer), a zatim one točke sa zadaćom i primjenom koje spadaju. Tako npr. u KK 3 u I. katehezi se govori da će »Božje kraljevstvo doći...«, a u II. da mi već imamo »B. kraljevstvo, ali sakriveno«. O tome govore i ona 2 pitanja na str. 12.

U nastavnom planu za Bavarsku vidim da ima više štiva određenih za 2 ili više lekcija. Za V razred su određena 44 štiva (za oko 60 lekcija); u VI otprilike isto toliko. Za VII su razr. određena ostala štiva KK (do 136). Ali nekoliko je štiva preskočeno u VI i VII razredu. To se uzima u VIII r., u kojemu se produbljuju i neke lekcije već poznate, a u vezi s drugim problemima (Crkvena povijest, sadanji život u Crkvi, Liturgija i sl.), Naravski, gdje imadu samo 1 sat u tjednu sa katekizam, ondje reduciraju kateheze.

U Njemačkoj imadu u školama obično 3 do 4 sata vjeronauka; ali tu dolazi posebno i Biblija. Mi ne možemo računati sa više od 2 sata tjedno; pa niti to se ne dopsije posvuda.

Nekoji se tuže da ima teških stvari u KK. Ona tumačenja, koja su u tekstu, određena su za obične katehumene, za djecu. Ali to ne ide bez našeg tumačenja; a što treba tumačiti to nisu same riječi

i pojmovi. To je osjećaj i život, koji mora biti najprije u nama. Ono što treba drugima naviještati mi smo učili u teologiji; ali kako? Možda previše apstraktno i to zaboraviti. Prenatrpani učenjem i brigom za ispite, nismo unišili u samu nauku svojim duhom i osjećajem. To treba nadoknaditi, osvježiti, proživljavati.

Usporedo sa KK izašli su veliki Priručnici za katehete. Glavni je »Handbuch zum Katholischen Katechismus« u 6 svezaka. To je djelo Klementa Tilmanna (glavnog autora KK) i njegovih bližih suradnika: Fr. Schreibmar-a i dr. Za svako štivo KK dolazi »Besinnung des Katecheten«. Najprije mora kateheta iznova studirati predmet sa teološke i praktične strane. Tu dolazi i »Blick auf das Kind«, da se vidi što, koliko i kako će to vrijediti za dijete. Ali da ne bismo u prvi mah rekli: »To nije za djecu!« Ne postavljajmo »svoj manjak vjere kao prepreku među Duhom Svetim i već posvećenom dušom djeteta« (v. Prilog V izd. Malog katek. 1965, str. 24). Poslije tog osvrta na dijete dolazi nešto za meditaciju (!) katehete; zatim tumačenje slike, raspored štiva na jednu ili više lekcija, i cilj kateheze. Poslije svega toga razređene su kateheze sa svojim stupnjevima itd.

Spomenuti je »Handbuch« preveden na francuski jezik (»Manuel du Catech. biblique«) i na neke druge jezike. Dobro bi bilo da se to prevede i na hrvatski jezik (i da se razmnoži ciklostilom). (Za prvi dio je radio 1965. god. veleč. prof. Kolanović u Zadru...) Kad bi naši katehete imali na hrv. jeziku barem prvi dio toga priručnika, ne bi se više tužili da je KK težak. Treba se barem uputiti na rad s njime. Poslije, ako nema ovakvih priručnika za teološka i druga razmatranja, dobio bi »ukus« i volju da si pomogne, gdje ustreba, teološkim i drugim knjigama.

Tko se želi teološki još udubiti u KK te imati i više primjera za kateheze i propovijedi, neka uzme BARTH Alfred: »Katechetisches Handbuch zum kathol. Katechismus« (prevedeno i na talij.). Tko hoće kraći pregled i natuknice za uporabu KK, i zgodne crteže, neka uzme GOLDBRUNNER Josef: »Katechismus- unterricht mit dem Werkheft« (u 4 svešćića, Kösel - Verlag, München).

Što je rečeno za KK, to vrijedi i za novi »Veliki katekizam«. Ne varajmo se. Ako smo katehezu »protumačili« i ako ju je dijete shvatilo te je naučilo naizust odgovarati na sva pitanja, tako da će učiniti lijepu figuru kod ispita i natjecanja, time još nije postignuto ono bitno. A to bitno je ono što je morao znati i dati kateheta. Nemo dat quod non habet. Pružimo dakle i kateheti mogućnost da se za to usposobi i ne pretpostavljajmo da već sve to znade, jer je to učio...

Sada je osobito moguće upotrebljavati za katehiziranje raznolika tehnička sredstva. To sve pomaže, ali ne može zamijeniti ono pravo naviještanje Isusa te njegove Istine i života u nama.

Gore sam spomenuo da slike u KK izrazuju ideju i nauku; dakle, djelomično naviještaju slično kao i riječi. Da se mogu dosta iskoristiti, trebalo bi dati u ruke naših kateheta neko tumačenje, barem ono što o njima raspravlja spom. »Handbuch«, sv. I/1, str. 12-14.

Nešto o jednom novom priručniku za mlade katehumene

Već godinu dana spremam »Knjigu o Božjem narodu« (biblijsko-katehetski priručnik za mladež). Zamislio sam ga za djecu IV razreda osn. šk.; ali su mi neki katehete izjavili da će biti zgodan ne samo za IV r., nego i za odrasliju mladež, pa i za katehumene od 15 i više godina koji su ostali bez vjerske pouke.

Polazi se od Biblije, i to od izabranih odlomaka ili kratkih izvadaka. Točno se razlikuju riječi Biblije od drugih (a označuje se i dotični izvor.) U »pretresanju« se izvodi u 2—3 točke ono što nam treba za vjeru i život. Paralelno se iznosi ono što nam sada daje sv. Crkva (naučavanjem, liturgijom, primjenom). Postavljaju se i Pitanja, ali ne tako da se na njih stalno nadovezuju određene katehetske formule.

Sve je to podijeljeno na 33 jedinice za toliko tjedana. Računaju se u godini toliko tjedana po 2 lekcije. U potrebi, dakako, moraju se nešto reducirati.

Za prva 2 tjedna dolazi ovo: 1. Bog se očituje u prirodi i u nama; 2. Božja objava (tu je i uvod u Bibliju). Ostalo se sve temelji na Bibliji.

Kako sam više puta istaknuo i na katehetskim sastancima, morali bismo bolje upoznati i iskoristiti »Katolički katekizam«, jer je dosada najbolji od svih. Onda bismo zajedničkim iskustvom i suradnjom mogli nešto spremiti što bi i za nas bilo najbolje.

Upozoravam i na to da se u svijetu ističe potreba da se katehizacija što više temelji na Bibliji i na Povijesti našega spasenja.

Dr IVAN PAVIĆ

KRASNO OSVJEŽENJE

Kad svećenik ode na kakvu božićnu ili koju drugu pastoralnu ekskurziju, redovito se vraća duhovno osvježen. Nanovo se duhovno pomladi, nanovo se oduševi za svećenički život i djelovanje, za žrtve svećeničkog života, postane nanovo jak.

Svakako je zanimljiva stvar, da ta pozitivna osjećanja redovito nadvladaju ona negativna. Oduševljenje radi izgledna djelovanja ovog ili onog svećenika redovito potisne ovo ili ono razočaranje radi ovog ili onog svećeničkog mlakonje i defetiste.

Ali vas oduševi i ljubav naših vjernika. I pojedinačna zbilja živa vjera, neobična požrtvovnost u služenju Bogu, jobovska ustrpljivost u podnašanju životnih križeva i velikodušna darežljivost.

Meni se to desilo prigodom zadnjih božićnih dana.

Mnoštvo vjernika

Velika crkva, a svijeta prepuna — jednostavno se ne možeš protisnuti kroz vjerničko stado, kad hoćeš da iz ispovijedaonice izađeš prema izlazu ili oltaru. I obadvije sakristije, i obadva koreta, i prostor pred oltarom, i prostrani kor — sve je bilo krcato vjernicima. Pa, kad to golemo Božje stado složnim glasom zapjeva ovu ili onu božićnu pjesmu, a osobito one dijelove sv. Mise, što ih sada mole vjernici sami ili zajedno sa svećenikom, na pr.: Očenaš, imaš dojam Neba. U takvim prostranim crkvama napose osjetiš veličinu naših liturgijskih novosti.